

Katarzyna Nowak

Edukacja literacka dziecka

Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce : kwartalnik dla nauczycieli nr 3-4,
26-28

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

mgr Katarzyna Nowak
Miejskie Przedszkole nr 22
im. Marii Montessori w Częstochowie

EDUKACJA LITERACKA DZIECKA

*„Przez odpowiednią literaturę dla dzieci
kształtuje się smak przyszłego czytelnika”.*
J. Brzechwa

Edukacja literacka dziecka zaczyna się bardzo wcześnie. Dla małego odbiorcy książka jest przedmiotem do zabawy manipulacyjnej: przewracania, zgniatania, rzucania czy układania. Ta, w której dominują ilustracje pomaga utrwalić i uporządkować dziecku jego pierwsze spostrzeżenia. Z upływem czasu rola ilustracji maleje, przestaje być najważniejszym elementem, a coraz większą rolę odgrywa tekst.

Nauczyciel przedszkola, wybierając publikacje dla dzieci, musi uwzględniać ich „[...] wiek rozwojowy, poziom wrażliwości, a jednocześnie potrzebę zabawy i rozrywki, zanurzania się w świat fantazji, wzbogacania doznań i doświadczeń, zdobywania informacji o świecie, kompensowania swoich przeżyć”¹.

Sięgając po książki dla dzieci trzeba brać pod uwagę również bardzo ważny aspekt, jakim jest wychowawcza wartość utworu. Nauczyciel musi wnikliwie poznać dzieci; ich zainteresowania, cechy, czy są lękliwe, nadpobudliwe itp. Taki rodzaj wiedzy pozwoli mu na właściwy dobór literatury, która będzie dla przedszkolaka ciekawa i zrozumiała. Dziecko ma zrozumieć opowiadanie, aby przyswoić sobie jego treść i sens, by wyobrazić sobie to, o czym tam jest napisane i przeżyć to, co przeżywają bohaterowie bajek. Gdy treść i sens utworu literackiego są zrozumiałe, wtedy łatwiej wpłynąć na postawę społeczno-moralną dziecka.

O doborze odpowiedniej lektury dziecięcej decydować powinny nie tylko treści poznawcze, wartości wychowawcze i artystyczne utworu, ale również pogodny nastrój, miła atmosfera, w jakiej toczy się akcja i humor. Należy pamiętać, że to właśnie humor i dowcip zachęcają dziecko do kontaktów z książką i sprawiają, że są one przyjemne. Dzieci zazwyczaj lubią utwory pogodne i wesołe, te w których akcja toczy się szybko, a bohaterowie przeżywają ciekawe przygody. Stronią zaś od tekstów, które budzą lęk czy są smutne.

Dziecko rozpoczyna swoją edukację literacką od bajek i baśni, wierszy, zagadek, krótkich opowiadań. To te utwory dzięki bogactwu i różnorodności treści, postaci oraz różnych zjawisk o nadprzyrodzonych i niezwykłych zdolnościach wpływają na rozbudzenie ciekawości przedszkolaków. Stanowią również punkt wyjścia do wielu działań nie tylko poznawczych, ale również są inspiracją wielostronnej

¹ *Kultura literacka w przedszkolu*, cz. 1, red. S. Fryci i I. Kaniowska-Lewańska, Warszawa 1982, s. 235.

aktywności dziecka: ekspresji słownej, plastycznej, muzycznej czy zabaw ruchowych.

Powtarzając za L.S. Wygotskim² dziecko w wieku przedszkolnym uczy się według własnego programu, czyli spontanicznie, w każdych okolicznościach, przypadkowo, mimowolnie. Dzieci bowiem, szybko zdają sobie sprawę z tego, że wraz z ulubionym bohaterem warto zajrzeć do odległych krain, odkrywać tajemnice przyrody, poznawać różne zwyczaje.

Dzieci kochają bajki i baśnie. Z. Skorny pisze „stymulatorem uczuć społecznych są bajki i baśnie. Bajka niejednokrotnie ukazuje obrazy solidarności i współdziałania, powoduje u dziecka występowanie uczuć życzliwości, sympatii i współczucia dla ludzi i zwierząt, oburzenie i protest przeciw krzywdzie wyrządzanej bohaterom”³.

Dzieci uwielbiają wkraczać w te niezwykle, nierealne krainy, przeżywać razem z bohaterami ich nadzwyczajne przygody. Dzięki baśniowym podróżom uwrażliwiają się na piękny język literacki, poznają jego bogactwo i przez to zasób ich słownictwa jest coraz szerszy i ciekawszy, co w istotny sposób wpływa na doskonalenie procesu komunikowania się z innymi ludźmi.

Temat edukacji literackiej dziecka jest bardzo obszerny i można go rozpatrywać na różnych płaszczyznach. Jednak trzeba zwrócić uwagę na to, że zainteresowanie się literaturą i stosunek do niej, kształtuje się przede wszystkim podczas nieustannego obcowania z utworami literackimi.

Zdaniem K. Polcyn „stałe i systematyczne spotkania dzieci z książką aktywizują ich rozwój intelektualny i emocjonalny, budzą wrażliwość estetyczną, sprzyjają rozwijaniu postaw twórczych oraz wyzwalają różne formy ekspresji”⁴.

Nawyk czytania i miłość do książek muszą powstać w dzieciństwie. E. Skoczyła-Krotla⁵ uważa, że chcąc zainteresować książką, nauczyciel powinien wykorzystywać wielorakie metody oddziaływania na dzieci, zachęcać rodziców do współpracy oraz w sposób planowy i systematyczny wychowywać przyszłego czytelnika w przedszkolu.

Nauczyciele uczą dzieci czytania, ale nie dbają o to, by lubiły one czytać. Nie rozbudzają zapału do książek, nie dokładają starań, by czytanie stało się ogromną potrzebą i przyjemnością. Wielu dzieciom doświadczenia z książką kojarzą się z przymusem, przykrością, nudą i stratą czasu. Dlatego porzucają czytanie na rzecz telewizji czy też gier komputerowych. Nie stają się odbiorcami tekstów literackich na resztę życia.

² L.S. Wygotski, *Zabawa i jej rola w rozwoju psychicznym dziecka*, [w:] *Wybrane prace psychologiczne II. Dzieciństwo i dorastanie*, red. A. Brzezińska, M. Marchow, Poznań 2002.

³ Z. Skorny, *Proces socjalizacji dzieci i młodzieży*, Warszawa 1976.

⁴ K. Polcyn, *Zaciekawie dzieci książką*, „Wychowanie w Przedszkolu” 2003, nr 3.

⁵ E. Skoczyła-Krotla, *Rola współczesnego nauczyciela w przygotowaniu dziecka w wieku przedszkolnym do roli przyszłego czytelnika*, [w:] *Nauczyciel – Szkoła – Język – Kultura*, red. U. Ordon i S. Podobiński, Częstochowa 2000, s. 175.

Najlepszym sposobem wychowania czytelnika na całe życie jest głośne czytanie dziecku dla przyjemności! Powinniśmy o tym pamiętać i jako rodzice i jako nauczyciele!

Ponieważ to właśnie my umożliwiamy im poznanie różnych utworów. Dzięki temu gromadzą różne doświadczenia literackie, które odgrywają ogromne znaczenie w przygotowaniu najmłodszych do odbioru literatury w przyszłości.

W tym miejscu nie sposób pominąć znanej kampanii społecznej „Cała Polska czyta dzieciom” – zachęcającej rodziców, wychowawców i innych dorosłych do codziennego, co najmniej 20-minutowego czytania. W tym roku już po raz VIII odbył się „Tydzień Czytania Dzieciom”.

Codziennie głośne czytanie to stały element, nie tylko w mojej pracy dydaktycznej. Dzieci lubią bajki i baśnie, zwłaszcza jeśli ktoś pięknie je opowiada lub czyta. Czytanie otwiera dostęp do skarbnicy ludzkiej myśli i wiedzy. Warto zadać sobie ten trud, aby zaszczyć w dzieciach nie tylko umiejętność czytania, ale i miłość do książek.

Katarzyna Nowak

Bibliografia:

- Kultura literacka w przedszkolu*, red. S. Fryci i I. Kaniowska-Lewańska, cz 1, Warszawa 1982.
- Malicka K., *Bajka uczy i bawi*, „Edukacja w przedszkolu”, Warszawa 2000.
- Polecyn K., *Zaciekać dzieci książką*, „Wychowanie w Przedszkolu” 2003, nr 3.
- Skoczylas-Krotla E., *Rola współczesnego nauczyciela w przygotowaniu dziecka w wieku przedszkolnym do roli przyszłego czytelnika*, [w:] *Nauczyciel – Szkoła – Język – Kultura*, red. U. Ordon i S. Podobiński, Częstochowa 2000.
- Skorny Z., *Proces socjalizacji dzieci i młodzieży*, Warszawa 1976.
- Wygotski L.S., *Zabawa i jej rola w rozwoju psychicznym dziecka*, [w:] *Wybrane prace psychologiczne II. Dzieciństwo i dorastanie*, red. A. Brzezińska, M. Marchow, Poznań 2002.
- www.wikipedia.org.pl

